

RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA DREPTULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS ÎN CAZUL GESTIONĂRII NECORESPUNZĂTOARE A DEȘEURILOR

DANIEL-ȘTEFAN PARASCHIV*
RAMONA-GABRIELA PARASCHIV**

ABSTRACT

Biosphere preservation is necessary for maintaining human health, and at the same time for ensuring prosperity by increasing production of goods. These are ideals achievable only by building a new global economic, social and ecological order.

In the field of liability for environmental damage, including improper waste management, a key role is played by the preventive means, civil or administrative liability, and in addition by the criminal law, with a predominantly repressive character and especially with an intervention on the realm of "done evil", playing a subsidiary role.

Violation of the right to a healthy environment has an adverse effect on the conduct of life under suitable conditions so that in future international organizations and state institutions should have a stronger role in environmental protection by establishing harsh penalties for acts with long standing or irreversible consequences, which could significantly affect human health or even life.

Keywords: environment, waste, protection, degradation, sanctions

RÉSUMÉ

Préservation de la biosphère est nécessaire pour maintenir la santé, mais aussi la prospérité en augmentant la production de biens. Ces idéaux est réalisable que par la construction d'un nouvel ordre économique, social et écologique.

Dans le domaine de la responsabilité pour dommages à l'environnement, y compris la gestion inadéquate des déchets, les moyens de précaution et la responsabilité civile ou administrative jouent un rôle clé, ainsi que le droit pénal, avec une prédominance répressive et surtout l'intervention dans le domaine du «mal fait», en jouant un rôle subsidiaire.

Violation du droit à un environnement sain a un effet néfaste sur la conduite de la vie en bon état, donc dans le futur, les organisations internationales et les institutions de l'État doivent avoir un rôle plus important dans la protection de celui-ci, en établissant des peines sévères pour des actes avec des conséquences des long durée ou irréparables, ce qui pourrait affecter de manière significative la santé ou même la vie des gens.

Mots-clés: l'environnement, les déchets, la protection, les sanctions de dégradation

Considerații generale privind respectarea dreptului la un mediu sănătos

În ultimele decenii mediul ocupă un loc important pe agenda politică a majorității statelor, dimensiunea sa planetară fiind conștientizată atât la nivel național cât și internațional.

Degradarea accentuată a ecosistemelor naturale, alături de interacțiunea dintre problemele ecologice și comerciale aduc problemele de mediu în prim-planul preocupărilor guvernamentale dar și ale cetățenilor.

Protecția mediului depinde de perfecționarea și armonizarea normelor specifice prin reconsiderarea priorităților fiecărui stat, ceea ce

presupune o cooperare internațională adecvată, concretizată într-o veritabilă politică ecologică în plan internațional.

Progresul în domeniul *științei și al tehnicii*, dar mai ales explozia *informatizării* în aproape toate sferile de activitate, au un rol pozitiv în ridicarea nivelului de viață, însă dezvoltarea produce și efecte negative, care, dacă nu sunt gestionate corespunzător, pot afecta semnificativ drepturile omului referitoare la menținerea sănătății și desfășurarea existenței în condiții normale de mediu.

Astfel, *dezvoltarea industriei*, cu exploatarea masivă, de multe ori prin procedee nocive, a resurselor existente în natură, fără luarea unor măsuri eficiente pentru *protecția mediului*, influențează negativ calitatea vieții locuitorilor planetei, punând în pericol chiar existența ființei umane.

Totodată, dezvoltarea agriculturii prin

* Dr. Notar public, CNP Pitești.

** Lector universitar doctor – Facultatea de Științe Juridice și Administrative, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

folosirea unor substanțe toxice pentru protecția culturilor,

cu efecte negative îndelungate asupra solului, afectează calitatea produselor și, implicit, sănătatea consumatorilor, la fel ca și obținerea unor soiuri de culturi modificate genetic, fără o verificare temeinică a efectelor negative pe termen lung¹.

În societatea contemporană, în general, și în medicină, în special, și-a făcut loc un nou concept, cel de „medicina omului sănătos”, care are ca scop nu numai combaterea factorilor patogeni și a celor de risc, ci și identificarea factorilor de mediu capabili să îmbunătățească, pe cât posibil, calitatea vieții și s-o și prelungească, cum ar fi: condițiile de habitat, de muncă, starea mediului, condițiile de urbanizare ș.a.

Interdependența dintre calitatea elementelor de mediu și condițiile de viață ale oamenilor este confirmată și de relația de cauzalitate existentă între vicierea naturii și alterarea stării de sănătate².

Una din gravele probleme care afectează mediul și sănătatea oamenilor în societatea modernă o reprezintă *poluarea*, sub multiplele forme de manifestare: atmosferică (fizică și chimică), a solului, a apei, a alimentelor, fonică etc.

Despre poluare, ca problemă socio-medicală de interes mondial, se vorbește atât în țările civilizate, cât și în cele care abia acum pășesc pe drumul dezvoltării socio-economice, un fin observator al dezvoltării societății umane, Jonathan Raban, formulând pe această temă următoarea maximă: „Într-o țară slab dezvoltată e preferabil să nu bei apă, iar într-o țară super-dezvoltată ar fi mai bine să nu respiri”³.

Poluarea atmosferică, care este cea mai severă și mai vizibilă dintre formele de poluare, are ca principale surse: arderea combustibililor

fosili, circulația autovehiculelor producătoare de gaze de eșapament nocive și procesele tehnologice industriale poluante.

Numărul mare de substanțe poluante rezultate din aceste activități dar și din altele, având un impact deosebit de nociv asupra mediului și a omului, determină o mare diversitate de efecte negative asupra sănătății, întrucât modificarea compoziției chimice și alterarea proprietăților fizice ale aerului, prin prezența unor impurități poluante, pot avea, în timp, influențe dăunătoare asupra stării de sănătate a oamenilor.

Poluarea solului este, la fel, de natură să afecteze condițiile de viață și, implicit, sănătatea persoanelor, atât în centrele urbane mari, cât și în mediul rural.

Din atmosferă se depun pe sol, iar cu timpul se integrează în structura lui, o serie de elemente chimice și biologice, care-l transformă într-o sursă permanentă de alterare a condițiilor de viață a omului, animalelor și plantelor.

Efecte asemănătoare se produc și prin infiltrarea unor substanțe nocive în straturile superficiale sau mai profunde ale *resurselor de apă*, în special la cea potabilă, care poate deveni extrem de dăunătoare pentru sănătatea persoanelor ce o consumă.

Aceste consecințe încep să se resimtă la scară mondială, din ce în ce mai sever în ultimii ani, odată cu modificarea climaterică planetară – de cantitatea și puritatea apei depinzând atât existența, calitatea vieții pe pământ, cât și asigurarea producției animale sau vegetale, care constituie baza alimentației oamenilor.

Nevoia de *alimente* sporește continuu în epoca actuală, omenirea fiind într-o vertiginoasă creștere numerică, astfel că numai prin vechile tehnologii de producție și de conservare a alimentelor nu se poate face față cererii de produse necesare pentru hrana oamenilor, dar și a animalelor. De aceea, se caută posibilități de creștere a efectivelor de animale și a producției vegetale, prin tehnologii zootehnice noi și prin culturi intensive, care includ, uneori, și utilizarea organismelor modificate genetic.

Speranța ca alimentația să răspundă mai bine nevoilor actuale stimulează și dezvoltarea unor tehnici noi de procesare a alimentelor: iradierea

¹ Organismele internaționale nu au reușit încă să promoveze reglementări cuprinzătoare și politici ferme, apte să contribuie la apărarea mediului pe termen lung, deși resursele naturale sunt limitate, iar unele prejudicii majore nu mai pot fi remediate.

² A se vedea **O. Popescu**, *Dreptul la sănătate și sănătatea acestui drept*, IRDO, București, 2007, p. 40.

³ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu, O. Popescu**, *Mediul și sănătatea*, IRDO, București, 2008, p. 10 și urm.

lor pentru o mai bună conservabilitate, folosirea de aditivi alimentari (denumiți și E-uri) pentru corectarea gustului și aspectului alimentelor, înlocuirea unor principii nutritive naturale cu altele sintetice (edulcoloranții, grăsimile vegetale etc.), însă, în anumite cazuri, unele din acestea dăunează sănătății omului, animalelor sau solului.

Zgomotul face parte integrantă din viața de zi cu zi a omului începutului de mileniu III, fiind iminent vitezei de deplasare și vieții mai „pline”, în special a celor care trăiesc în marile aglomerații urbane.

În orașe, locuitorii suportă o permanentă poluare sonoră, care vine de la traficul rutier, de la activitatea industrială, de la vecinii de bloc cu care coabitează, din locurile în care-și petrec timpul liber etc.

De cele mai multe ori, efectele nocive ale zgomotelor se cumulează cu cele produse de acțiunea altor factori poluanți (fizici, chimici, biologici), acțiunea lor dăunătoare asupra organismului amplificându-se.

- Dreptul mediului se află la confluența dreptului privat, dreptului public, dreptului internațional și dreptului Uniunii Europene, el infiltrându-se în câmpul altor ramuri și sectoare spre a ilustra și promova ideea ecologică, astfel că este dificil să i se stabilească precis contururile și delimitările de alte domenii ale dreptului, dar are avantajul de a integra protecția mediului în toate domeniile reglementate prin acte normative⁴.

Dreptul internațional al mediului nu cuprinde încă norme generale, universale prin care să se stipuleze clar răspunderea statelor, acestea decurgând mai mult din principii precum: *sic utere tuo*, potrivit căruia statele au obligația de a se asigura că activitățile exercitate în limitele jurisdicției naționale nu cauzează daune mediului altor state; principiul *bunei vecinătăți*, potrivit căruia, în ce privește protecția mediului, state vecine pot fi și acelea care sunt despărțite de mari întinderi de apă sau de pământ; principiul *protejării patrimoniului comun al*

umanității, ce cuprinde spațiile terestre, maritime sau aeriene care nu se află sub jurisdicția unui anume stat.

Globalizarea problemelor ecologice și, în primul rând, accentuarea procesului de mondializare economică, marchează politicile publice și de mediu a statelor, amplificând evoluțiile în sensul uniformizării și universalizării obiectivelor și instrumentelor de realizare a acestora⁵.

Importanța deosebită a ocrotirii factorilor de mediu și, în mod special, a economisirii resurselor naturale epuizabile a determinat ample măsuri menite să asigure atingerea acestor obiective – unul din instrumentele de bază folosite în realizarea scopului propus fiind *răspunderea juridică* corelativă faptelor prin care se încalcă regulile stabilite pentru protecția mediului.

În plan internațional, tendința generală este aceea ca mediul să fie apărat mai ales prin acordurile încheiate de state cu privire la interzicerea acțiunilor care l-ar putea afecta, în vederea prevenirii vătămarilor, punându-se mai puțin accentul pe răspunderea pentru faptele dăunătoare, din cauza particularităților acestui domeniu: prejudiciile ecologice sunt adesea definitive, deteriorarea este ireversibilă, iar costul reparării, în unele cazuri, este exorbitant, astfel că o intervenție *a posteriori*, după înfăptuirea răului, nu constituie, de regulă, o soluție eficientă pentru protecția mediului.

Datorită complexității și multitudinii factorilor de mediu, protecția reprezintă un demers deosebit de tehnic, iar în contextul crizei ecologice care se manifestă la nivel mondial, există o insuficientă eficacitate a normelor de recomandare pentru protecția mediului, dar și a formelor de răspundere juridică⁶.

În prezent, depășindu-se abordarea sectorială inițială, dreptul mediului folosește ca metodă de realizare a prescripțiilor sale perspectiva globală, integratoare, extinzând răspunderea pentru fapte dăunătoare asupra întregului ansamblu de elemente: aer, apă, biodiversitate,

⁴ A se vedea **M. Duțu**, *Considerații referitoare la oportunitatea, posibilitatea și particularitățile jurisdicțiilor specializate în materie de mediu*, în Revista Dreptul, nr. 1/2013, p. 180 și urm.

⁵ A se vedea **M. Duțu**, *Politici publice de mediu*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 29 și urm.

⁶ A se vedea **M. Gorunescu**, *Protecția juridico-penală a mediului*, în Revista Dreptul nr. 10/2003, p. 159.

poluări și degradări.

Formularea și aplicarea unei politici publice în domeniul mediului și instituționalizarea acesteia influențează major structurile administrative, însă, prin noutatea sa, politica ecologică comportă unele dificultăți în ce privește implementarea, prezentând numeroase aspecte specifice în raport cu acțiunile administrative tradiționale.

Acestea intervin în numeroase tipuri de cauze din domeniu, în special pe calea controlului de legalitate a diferitelor autorizații (actelor administrative de mediu, în general), astfel că cele mai frecvente sancțiuni aplicate pentru vătămarea mediului sunt *contravențiile*, pentru a căror constatare și sancționare nu sunt necesare proceduri complexe, care să dureze în timp.

În strategiile de protecție a mediului, măsurile constrângătoare de ordin reglementar sunt cele mai vechi, întâlnite pretutindeni în lume, ele fiind, în general, restricții legate de amenajarea teritoriului, interdicția activităților și a proceselor potențial vătămătoare, crearea de zone protejate etc., fixate prin norme minimale de apărare a echilibrului ecologic.

Totodată, stabilirea unor instituții specializate în protecția mediului a dus la apariția unor structuri administrative noi.

Prin aplicarea sancțiunilor contravenționale în materie de mediu se urmărește și realizarea anumitor scopuri: determinarea agentului poluator să promoveze tehnologii și tehnici ce protejează mediul natural, crearea unui factor de echilibru economic, astfel încât cei care poluează să nu obțină profituri mai mari decât unitățile care se conformează cerințelor legale în materie, obținerea unor fonduri care să fie utilizate pentru finanțarea investițiilor antipoluare etc.

Necesitatea dezvoltării dreptului mediului sub presiunea crizei ecologice generalizate, pe de o parte, și preocupările statelor puternic industrializate de a proteja natura, pe de altă parte, au pus în evidență insuficiența și ineficacitatea normelor de recomandare pentru protecția mediului, precum și a formelor de răspundere civilă și contravențională.

De-a lungul timpului, atât în plan internațional, cât și național, protecția mediului

a fost asigurată preponderent prin intermediul altor forme de răspundere juridică, răspunderea penală fiind mai puțin reglementată.

Evoluțiile actuale în domeniul răspunderii penale în materie de mediu denotă faptul că ilicitul penal a fost pedepsit, pentru o importantă perioadă de timp, în dependență strictă cu reglementările administrative, dispozițiile penale sancționatorii constituind o garanție a respectării prescripțiilor de drept administrativ (privind autorizarea, normele tehnice, restricțiile și alte măsuri de poliție administrativă), adoptându-se o modalitate de incriminare prin trimitere la norme extrapenale, ale căror izvoare originale pot să fie internaționale (convențiile în această materie), unional-europene ori statale.

Astfel, în general, nu s-au stabilit norme pentru a sancționa penal poluarea în mod direct, aceasta fiind pedepsită pe cale de consecință, atunci când se produce prin violarea obligațiilor administrative, ceea ce înseamnă că nu vătămarea mediului în sine este pedepsită de lege, ci nerespectarea anumitor cerințe administrative; în situațiile în care obligațiile administrative sunt respectate ori nu sunt determinate astfel de obligații, mediul nu beneficiază, în principiu, de protecție penală.

În prezent însă, dreptul penal al mediului începe să se afirme ca o ramură de drept autonomă; treptat se conturează un drept penal internațional al mediului, odată cu dezvoltarea unei astfel de ramuri și la nivelul statelor.

Totuși, procesul de reglementare unitară la nivel internațional a răspunderii penale pentru faptele grave care aduc atingere mediului este îngreunat de o multitudine de cauze, cum ar fi: diferențele semnificative între unele sisteme de drept penal național, mecanisme sancționatorii diferite, preeminența principiului suveranității statale și al neextrădării propriilor resortisanți, inexistența dublei incriminări în unele sisteme naționale, dispoziții diferențiate privind incidența legii penale asupra infracțiunilor cu element de extraneitate, deosebiri referitoare la răspunderea penală a persoanei juridice⁷ etc.

⁷ A se vedea **M. M. Neagu**, *Ocotirea dreptului fundamental al omului la un mediu sănătos prin mijloace de drept penal*- teză de doctorat, Academia „Ștefan cel Mare”, Chișinău, p. 54.

Corelarea dispozițiilor privind răspunderea penală, a conceptelor și a instrumentelor eco-juridice se impune însă ca o necesitate obiectivă, având în vedere caracterul transfrontalier al faptelor care aduc vătămări deosebit de grave mediului.

De altfel, dreptul penal al mediului vizează cele mai importante valori ecologice pentru omenire, care au caracter universal, ceea ce impune o protecție de tip supranațional.

• În România politicile și legislația de mediu au progresat permanent, în strânsă legătură cu progresele care au avut loc în domeniu la nivel regional și internațional.

Astfel, respectând principiile înscrise în convențiile internaționale la care țara noastră este parte și documentele Uniunii Europene privind protecția mediului, reglementările juridice naționale au evoluat de la o abordare utilitaristă, de ocrotire a factorilor de mediu în raport direct cu valoarea lor economică, cu utilitatea pentru om (și numai în subsidiar, pe cale indirectă, vizându-se și protejarea naturii, prin recunoașterea nevoii de conservare a mediului), până la viziunea care pune înaintea de toate valoarea intrinsecă a mediului.

În aplicarea prevederilor Convenției privind biodiversitatea⁸ și a celorlalte politici și strategii internaționale și ale Uniunii Europene, România a adoptat, până acum, în mod succesiv, *trei strategii și planuri de acțiune privind conservarea biodiversității* (SNPAB): prima pentru perioada 1996-2000, cea de-a doua cu privire la intervalul 2000-2011 (în contextul pregătirii aderării la UE) și cea de-a treia referitoare la perioada 2011-2020.

Această ultimă strategie, pe lângă alte obiective, are în vedere și evaluarea situației actuale a speciilor, habitatelor și ecosistemelor din România, un proiect dificil de realizat dacă ținem seama că avem numai o aproximare rezonabilă, din punct de vedere științific, a numărului speciilor și a mărimii populațiilor, care reprezintă parametrii esențiali pentru stabilirea măsurilor practice de conservare. De asemenea, în România nu s-a realizat încă o

⁸ Această Convenție a fost adoptată la Summit-ul Pământului, de la Rio de Janeiro, în anul 1992, sub îndrumarea Organizației Națiunilor Unite.

clasificare amănunțită și unitară a tipurilor și subtipurilor de ecosisteme, bazată pe un set de criterii consistente din punct de vedere ecologic.

Din cercetările efectuate reiese că raportarea stării diversității biologice la capacitatea bioproductivă a ecosistemelor a întâmpinat greutăți din cauza insuficienței unor studii adecvate privind valoarea economică a diferitelor paliere de biodiversitate, aceste aspecte rămânând a fi perfecționate în cadrul unor demersuri viitoare.

În România, problemele protecției mediului pot genera toate tipurile clasice de contencios, aferente formelor de răspundere admise: *civil, penal și contravențional*.

Răspunderea contravențională și cea penală constituie un veritabil „drept represiv al mediului”, având ca funcție protejarea, prin sancțiuni specifice, a valorilor ecologice recunoscute ca importante pentru societate, cât și pentru asigurarea condițiilor necesare pentru menținerea sănătății populației.

De regulă și în România, pentru prevenirea sau combaterea încălcărilor prescripțiilor legale în materie de mediu, cel mai adesea, se recurge la *răspunderea contravențională*, avându-se în vedere necesitatea realizării măsurilor administrative edictate în vederea atingerii obiectivelor ecologice, dar și avantajele pe care le prezintă o atare formă de răspundere rapidă, suplă și adesea mai eficientă în raport cu celelalte proceduri judiciare, ceea ce favorizează și îndeplinirea cerinței de reparare într-un termen cât mai scurt a vătămarilor aduse mediului, măsurile dispuse, permițând intervenția urgentă pentru oprirea unor evenimente cu impact negativ pentru natură.

În legislația noastră *penală*, infracțiunile privind protecția mediului sunt prevăzute în Codul penal și în legi speciale cu dispoziții penale – reglementarea-cadru în materie, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005, cu modificările și completările ulterioare, constituind sediul general în materie de răspundere, față de reglementările speciale.

Analiza acestei legislații duce la concluzia existenței unui număr mare de reglementări în materie, dar prea puține pot să fie incluse într-un veritabil „drept penal al mediului”, în sensul

construirii unui fascicul bine încheiat, în cadrul unui sistem propriu al „infracțiunilor de mediu”, unitar și eficient.

Aspecte privind situația actuală a gestionării deșeurilor

- Un aspect cu consecințe deosebit de dăunătoare pentru mediu la nivelul întregii Planete îl reprezintă creșterea continuă a volumului de deșeuri și a nocivității lor, precum și a faptelor de nerespectare a normelor privind gestionarea acestora, ceea ce necesită perfecționarea sancțiunilor menite să apere valorile specifice de mediu.

În anul 2010 volumul total de deșeuri generat în Uniunea Europeană s-a ridicat la 2,50 miliarde de tone, în creștere față de anii anteriori.

Din analizele efectuate se constată că, în unele țări ale Uniunii Europene, creșterea volumului deșeurilor a fost deosebit de mare.

Astfel, în Suedia și Finlanda generarea de deșeuri a crescut enorm în perioada 2008-2010 – cu 31 de milioane de tone (37 %) și, respectiv, 23 de milioane de tone (28 %) – în special din cauza înmulțirii activităților de extragere a minereurilor, prin metode necorespunzătoare și folosindu-se substanțe dăunătoare mediului.

De asemenea, în Danemarca volumul total al deșeurilor în anul 2010 a fost cu 38 % mai mare decât în anul precedent, iar Belgia a raportat o creștere considerabilă a volumului de deșeuri generate în perioada 2008-2010 (cu 29%).

Datorită existenței unor definiții și clasificări comune, posibilitățile de comparare a datelor între țările Uniunii Europene sunt destul de mari pentru majoritatea sectoarelor și tipurilor de deșeuri, devenind, de asemenea, mai ușor de explicat diferențele între țări în ceea ce privește totalul deșeurilor generate și al deșeurilor tratate.

Cu toate acestea, un alt atelier de lucru privind validarea datelor referitor la deșeurile generate, care a avut loc în septembrie 2013, a subliniat necesitatea definirii mai exacte a unor standarde comune pentru validare, analiza aprofundată a datelor cu ajutorul indicatorilor specifici fiecărui sector asigurând o îmbunătățire constantă a comparabilității între

țări⁹.

Activitățile de depozitare a deșeurilor (fără respectarea normelor în vigoare), traficul ilegal de substanțe toxice și contrabanda cu resurse naturale protejate devin din ce în ce mai profitabile, cifra anuală de afaceri obținută de cei în cauză fiind estimată la nivel global între 18 și 24 miliarde de euro¹⁰.

Spre exemplu, numai în Italia traficul ilegal de deșeuri reprezintă, după traficul de droguri, o a doua activitate a organizațiilor criminale, această piață reprezentând, ca valoare financiară, peste 100 milioane de euro anual (conform estimărilor oficialităților), cifră care este însă apreciată ca fiind de aproape 3 miliarde de euro, de către organizațiile neguvernamentale¹¹.

Adevărata magnitudine a mișcărilor transfrontaliere de deșeuri nu este încă suficient determinată, însă din datele deja cunoscute rezultă, fără echivoc, faptul că la nivel internațional traficul de deșeuri a atins limite considerabile. Astfel, spre sfârșitul secolului XX mai multe tone de deșeuri periculoase au fost transportate din țările dezvoltate către cele aflate în curs de dezvoltare, destinațiile cele mai folosite fiind Antigua, Barbuda, Benin, Panama, Peru și Surinam¹².

De asemenea, urmărindu-se vastele profituri monetare oferite țărilor mai puțin dezvoltate, în schimbul primirii deșeurilor¹³, țări ca Bahamas, Guinea-Bissau, Congo și Guyana au intrat voluntar în circuitul comerțului internațional cu deșeuri periculoase, pe care le importă în schimbul a milioane de dolari. Astfel, de

⁹ Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu, privind statisticile elaborate în temeiul Regulamentului (CE) nr. 2150/2002 referitor la statisticile privind deșeurile și calitatea acestora (www.raportaredeseuri.ro).

¹⁰ A se vedea **M. Duțu**, *Dreptul mediului*, Ed. C. H. Beck, București, 2007, p. 288.

¹¹ A se vedea **I. Fetița**, *Considerații privind reglementările internaționale cu privire la fluxul transfrontier de deșeuri periculoase*, Revista de Studii Juridice nr. 3/2008, pp. 179-180.

¹² A se vedea **J. J. Ruiz**, *Derecho internacional del medio ambiente*, Mc Graw-Hil, Madrid, 1999, p. 312.

¹³ A se vedea **M. Critharis**, „Third World Nations are Down in the Dumps: the Exportation of Hazardous Waste”, Brooklyn Journal of International Law, nr. 16, 1990, p. 312.

exemplu, Guinea-Bissau a importat 50 de milioane de tone de deșeuri, primind 600 milioane de dolari, o sumă care este de două ori mai mare decât datoria sa externă și peste 35 ori valoarea anuală a exporturilor sale.

Deși reacția comunității internaționale în fața acestor cazuri privind mari mișcări transfrontaliere de deșeuri periculoase este de condamnare, având loc proteste la toate nivelurile: politic, mass-media, academic etc., nu s-a reușit încă adoptarea unei strategii comune de combatere a traficului ilicit cu acestea.

În ultimele decenii statele din estul Europei au devenit și ele destinații pentru exporturile având ca obiect deșeurile periculoase, criminalitatea împotriva mediului fiind în plină expansiune și în această zonă, în ciuda măsurilor de prevenire și combatere luate.

- Deși *România* a realizat progrese notabile în ce privește adaptarea legislației la reglementările internaționale și ale Uniunii Europene, privind buna gestionare a deșeurilor, în practică se înregistrează totuși unele încălcări ale regimului juridic al deșeurilor, cu consecințe negative pentru mediu, vătămările produse fiind uneori ireparabile, ceea ce impune înăsprirea sancțiunilor pentru combaterea mai eficientă a unor asemenea fapte.

Cercetând realitățile factice din România se constată că cele mai frecvente sancțiuni pentru încălcarea normelor privind gestionarea deșeurilor sunt contravențiile aplicate de autoritățile în domeniu.

Spre exemplu, unele din aceste situații rezultă dintr-un Raport al Comisiei Europene, întocmit în luna februarie a anului 2014, potrivit căruia iazurile de decantare rămase în urma prelucrării minereurilor de cupru și zinc sunt o sursă majoră de pulberi toxice, cu consecințe nefaste pentru oameni și mediu, ceea ce ar impune aplicarea de sancțiuni europene aspre pentru poluarea de la Moldova Nouă, dar și pentru depozitele de deșeuri toxice ilegale din țară.

Comisia a acordat României două luni pentru a rezolva „problema” de la Moldova Nouă, în caz contrar urmând să se aleagă, printre altele, cu sancțiuni severe, inclusiv din partea Curții de

Justiție a Uniunii Europene.

După ce societatea Moldomin – responsabilă cu exploatarea minieră din zona vizată – s-a închis, ecologizarea iazurilor de decantare a revenit Ministerului Economiei, care nu a găsit fonduri pentru stoparea poluării. De atunci, valorile de poluare în zonă au depășit chiar și de 20 de ori limitele admise, ceea ce poate să favorizeze incidența cancerului bronhopulmonar, care a și crescut, din punct de vedere numeric, în zonă.

Cel de-al doilea aspect semnalat de Comisia Europeană, tot în luna februarie 2014, se referă la existența a 19 depozite de deșeuri în România, care funcționau fără a respecta legislația Uniunii Europene în domeniu, Comisia solicitând luarea de măsuri conform normelor privind protecția mediului.

În Raport se mai arată că nerespectarea de către țara noastră a procedurii de infringement dispusă ar putea avea drept consecință blocarea unui procent din fondurile structurale destinate protecției mediului, putându-se aplica, totodată, sancțiuni politice din partea Parlamentului European și sancțiuni financiare severe din partea Curții de Justiție a Uniunii Europene¹⁴.

Comisia Europeană a constatat, în luna martie 2014, că: „În momentul de față nu mai există gropi de gunoi neconforme care să mai fie deschise în Timiș. La nivel național, trebuie închise toate gropile de gunoi care au mai rămas, altfel se riscă sancțiuni foarte mari din partea instituțiilor europene de specialitate”. Totodată, se arată că depozitarea deșeurilor se face pe amplasamente neorganizate, aflate în general la marginea localităților, generându-se astfel focare de infecție și poluare (după cum rezulta și din unele rapoarte ale Consiliului Județean Timiș, privind gestionarea deșeurilor).

În Raportul Comisiei a fost inclusă și precizarea că s-a încercat convingerea primăriilor să ia măsuri pentru intrarea în legalitate, inclusiv accesând finanțări europene, însă amenda rămâne cel mai puternic stimulant – maximul acesteia fiind 100.000 de lei, pentru cazurile în care nu se închideau și nu se

¹⁴ <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Actualitate/Stiinta+si+Mediu/Infringement+sanctiuni+UE+poluare+Moldova+Noua+Deșeuri+to xice>

ecologizau fostele gropi de gunoi¹⁵.

Din cercetările efectuate a rezultat că, uneori, s-au înregistrat întârzieri și în ce privește transpunerea directivelor Uniunii Europene în legislația internă. Astfel, spre exemplu, în luna septembrie 2011 România risca să ajungă la Curtea de Justiție a Uniunii Europene și să primească sancțiuni financiare dacă, în termen de două luni, nu transpunea în legislația națională directiva privind deșeurile.

Comisia Europeană decisese că se vor lua măsuri împotriva Belgiei și României, care nu au respectat termenul-limită, din anul 2010, stabilit pentru transpunerea în legislația națională a Directivei-cadru a Uniunii Europene privind deșeurile, care vizează disocierea creșterii economice de generarea deșeurilor și stabilește un cadru juridic pentru tratarea deșeurilor pe teritoriul Uniunii Europene; scopul urmărit este protecția mediului și a sănătății umane prin prevenirea efectelor negative ale producerii și gestionării deșeurilor în mod necorespunzător, întrucât cantitatea acestor produse crește constant, în fiecare an fiind generate circa trei miliarde de tone de deșeurile.

Statele membre aveau termen până în luna decembrie 2010 pentru a stabili legislația care să transpună directiva amintită, iar apoi acest termen s-a prelungit, stabilindu-se ca autoritățile române să dea curs recomandărilor Comisiei Europene până în luna aprilie 2011, după prima etapă a procedurii de infringement.

Întrucât legislația necesară nu a fost adoptată nici până la termenul respectiv, Comisia a trecut la următoarea fază a procedurii de infringement, stabilind că, în cazul în care nu se iau măsurile necesare în noul termen stabilit (septembrie 2011), ea poate să defere cazul Curții de Justiție a Uniunii Europene și să solicite sancțiuni financiare imediate.

Un aspect deosebit de important, care are legătură cu proasta gestionare a deșeurilor, îl constituie necesitatea studierii impactului pe care îl au aceste substanțe asupra sănătății oamenilor.

Analizându-se efectele adverse asupra sănătății, ale diferitelor opțiuni privind

gestionarea deșeurilor s-a constatat că există un grad ridicat de certitudine privind impactul negativ cauzat de *depozitele de deșeurile* și de *incinerarea* unor asemenea produse.

Tema problemelor potențiale asupra sănătății, generate de expunerea de mediu în cazul *compostării* a fost puțin explorată, iar în cazul *reciclării* deșeurilor s-au efectuat și mai puține investigații.

Cercetările care s-au axat pe efectele produse asupra sănătății populației, au vizat în special sănătatea locuitorilor din vecinătatea marilor depozite de deșeurile, evidențiindu-se incidența ridicată a efectelor acestora în ce privește: reproducerea cu greutate redusă a nou născutului, mortalitatea fetală și infantilă, avorturile spontane și anomaliile congenitale.

Deși s-a raportat o prezență ridicată a cazurilor de cancer în aceste zone, există încă un grad destul de mare de incertitudine privind generarea unor asemenea efecte de către depozitele de deșeurile.

Această temă, cu o dimensiune specială privind impactul gestionării deșeurilor asupra sănătății celor care prestează asemenea munci, trebuie cercetată mai intens, întrucât lucrătorii din domeniu sunt expuși la un mediu în care există niveluri ridicate de substanțe considerate cancerigene, cum ar fi: cadmiu, arseniu, crom, nichel, dioxine și HAP-uri.

Efecte toxice certe ale acestor substanțe, în funcție de nivelul de expunere, se manifestă, de regulă, asupra sistemului nervos central, a ficatului, a rinichilor, inimii, plămânilor, pielii etc.

Referindu-ne la controlul și sancțiunile aplicabile pentru încălcarea regimului juridic al deșeurilor, considerăm că acestea rămân încă ineficiente, întrucât tentativele de a adopta, plecând de la dreptul comun al răspunderii, reguli specifice mediului de sancționare a faptelor de gestionare necorespunzătoare a deșeurilor, nu au dus la realizări semnificative în ce privește dreptul pozitiv în această materie.

Deși încercările de a crea delict specific vătămării mediului, care să reprime într-o manieră globală ilicitul ecologic, inclusiv în domeniul gestionării deșeurilor, nu au ajuns până acum la rezultate satisfăcătoare,

¹⁵ <http://timpolis.ro/romania-risca-sanctiuni-europene-dur-e-pentru-probleme-de-mediu/>.

perspectivele unei reforme fundamentale în privința principalelor forme de răspundere specifică pentru faptele care dăunează mediului, au apărut deja.

Complexitatea reglementărilor juridice adoptate în acest domeniu, aparținând deopotrivă dreptului internațional, celui al Uniunii Europene și dreptului intern, particularitățile, interdependența și interferența regimurilor juridice astfel instituite și dinamica realităților juridico-ecologice, reclamă, în vederea asigurării unei efectivități și eficiențe corespunzătoare a măsurilor și normelor aferente, perfecționarea sistemului de răspundere și reparare a daunelor aduse mediului (inclusiv prin greșita gestionare a deșeurilor), delimitări și corelări conceptuale, caracterizări ale domeniilor de acțiune, a regulilor aplicabile ori obiectivelor urmărite¹⁶.

Concluzii și propuneri

În ultimele decenii, influența omului asupra mediului s-a amplificat permanent, astfel că, pentru asigurarea unor condiții normale de viață și pentru o bună coexistență a omului cu mediul este necesar să se adopte o *strategie globală de mediu*, în cadrul ecosistemului mondial, incluzând toate elementele naturale, dar luând în calcul și pe cele economice, sociale sau politice.

Totodată, trebuie avut în vedere faptul că modificările de climă la scară planetară, datorate poluării excesive, reprezintă o „bombă cu efect întârziat”, ale cărei efecte distrugătoare pot să aibă o amploare deosebit de mare.

La stabilirea strategiei globale de mediu se va urmări înlăturarea elementelor dăunătoare pentru sănătate, știindu-se că reducerea stratului de ozon produce o intensificare a efectului razelor solare ultraviolete, ceea ce duce la creșterea riscului de cancer al pielii, la scăderea rezistenței organismului uman față de bolile infecțioase etc., precum și la efecte nocive diferite asupra faunei și florei existente.

Pentru prevenirea unor astfel de consecințe negative asupra mediului este necesar ca toate

țările lumii să își unească eforturile pentru eliminarea cauzelor care contribuie la alterarea mediului natural de viață, luând în calcul și rezultatele studiilor medicale și sociologice efectuate la scară mondială, potrivit cărora alterarea stării de sănătate a populației depinde de: factorii de mediu în proporție de 30%, stilul de viață în proporție de 40%, iar restul de 30% se datorează factorilor biologici (microbi, virusuri, paraziți, ciuperci).

Ca urmare, pentru menținerea sănătății în România, ca de altfel în întreaga lume, atenția factorilor responsabili și a tuturor oamenilor trebuie concentrată spre îmbunătățirea factorilor de mediu, alături de promovarea unui stil de viață sanogenetic, caracterizat prin: alimentație naturală, exercițiu fizic, utilizarea factorilor naturali (aer, apă, soare), profilaxia stresului etc.

Mediul, ca ansamblu al unor elemente obiective și subiective care constituie cadrul de viață al omului, trebuie analizat și păstrat într-o relație directă cu sănătatea, deoarece un mediu corespunzător permite și menține o stare optimă de sănătate, pe când un mediu poluat, poate contribui la alterarea gravă a sănătății oamenilor.

În viața de zi cu zi se observă însă că protecția mediului nu îl preocupă pe fiecare om în parte, deși se vorbește mult despre ecologie, astfel că este necesar să se acționeze mai mult pentru creșterea gradului de *conștientizare* a tuturor oamenilor cu privire la importanța menținerii unui mediu de viață sănătos, amplificându-se *educația* lor realizată în acest sens.

Deși, în general se vorbește de „educația cetățenească”, deseori se discută și de „educația ecologică”, al cărei scop trebuie să fie creșterea gradului de conștientizare a oamenilor pentru menținerea unui mediu care să asigure o viață normală atât pentru ei, cât și pentru celelalte forme de viață.

De asemenea, este necesară o redactare mai adecvată a reglementărilor privind protecția mediului și răspunderea pentru faptele care-i aduc atingere, astfel încât să ofere contururi juridice suficiente, pentru a permite controlul și sancționarea pe cale jurisdicțională a cazurilor de încălcare a prescripțiilor respective.

¹⁶ A se vedea **M. Duțu**, *Considerații în legătură cu delimitarea și corelarea sistemelor (regimurilor) juridice de prevenire și reparare a daunelor ecologice în dreptul român*, în Revista Dreptul, nr. 3/2013, p. 240 și urm.

În acest domeniu trebuie să se acorde atenție deosebită *corelării* normelor dreptului intern al mediului cu instrumentele internaționale și cu actele normative unional-europene, în special cu directivele referitoare la gestionarea deșeurilor, avându-se în vedere faptul că, atât Consiliul Europei, cât și Uniunea Europeană, manifestă din ce în ce mai multă preocupare în sensul reglementării problemelor de mediu, pentru a se preveni degradarea acestuia, cât și pentru sancționarea și obligarea la despăgubiri a persoanelor vinovate, în toate situațiile de comitere a unor fapte care afectează echilibrul ecologic.

Totodată, statele trebuie să-și perfecționeze permanent legislația în domeniu, în funcție de evoluțiile social-economice, dar și cele ale tuturor elementelor de mediu, astfel încât să se acționeze cu maximă eficiență pentru protecția acestuia.

Integrându-se în politica globală de rezolvare a problemelor de mediu, România trebuie să se alinieze la standardele și politicile internaționale, atunci când își elaborează *programele* naționale în domeniu.

O importanță deosebită, în cadrul acestor programe, trebuie să fie acordată protecției tuturor elementelor de mediu, inclusiv cu privire la posibilitățile de acces la apă potabilă, prin folosirea unor tehnologii industriale nedăunătoare mediului și prin utilizarea economică a surselor naturale de apă, dar și a celorlalte resurse naturale.

Totodată, se va acționa pentru reducerea deșeurilor și a poluanților organici persistenti, cu ocazia prelucrării acestor resurse.

Alături de gestionarea resurselor naturale ale țării, trebuie avute în vedere și alte obiective, cum ar fi: conservarea biodiversității; asigurarea unor surse nepoluante de producere a energiei electrice; o mai bună gestionare, prin practici durabile, a pădurilor și terenurilor agricole; contracararea factorilor care produc efecte distructive asupra solului și schimbări climaterice nefirești etc.

Constatând că există încă multe *fapte* prin care se afectează „sănătatea mediului”, comise sub diverse forme, uneori cu complicitatea funcționarilor statului, prin desființarea unor

parcuri, spații verzi sau păduri, pentru a se construi vile, fabrici ori alte spații de producție care folosesc tehnologii poluante, fizic ori sonor, considerăm că se impun mai multe eforturi din partea instituțiilor guvernamentale și autorităților locale pentru dispunerea de măsuri normative și administrative severe, în conformitate cu normele internaționale și europene, pentru limitarea unor asemenea conduite dăunătoare echilibrului ecologic.

Totodată, comunitățile locale, organizațiile neguvernamentale, alte entități civice și locuitorii zonelor afectate trebuie să militeze, folosind toate mijloacele legale, pentru o mai bună respectare a mediului.

Tehnica juridică tradițională – aparținând preponderent măsurilor de „poliție administrativă”, constând în instituirea de interdicții și limitări din perspectiva exigențelor de protecție a mediului – trebuie să fie și mai larg uzitată, mergându-se de la interzicerea generării unor produse poluante în diverse medii, până la interdicția de a construi într-un anumit spațiu, astfel încât să se evite deteriorarea și distrugerea unor arii sau specii protejate, astfel încât să se ajungă chiar până la eliminarea tuturor activităților poluante în zonele locuite sau ariile protejate.

Pentru o corectă și eficientă aplicare a formelor de răspundere în domeniul mediului este necesară o delimitare cât mai exactă a câmpului de acțiune a fiecăreia din acestea, efectuarea corelațiilor și complementarităților ce se impun, cât și integrarea lor, pe cât posibil, în cadrul unui sistem de principii, astfel încât răspunderea să fie cât mai completă și adecvată prejudiciilor produse în legătură cu mediul¹⁷.

În acest sens, suntem de părere că se impune conferirea unui rol mai pronunțat acțiunilor în justiție, prin trecerea dincolo de câmpul administrativ, folosindu-se mai eficient metodele și instrumentele jurisdicționale specifice, pentru realizarea prescripțiilor cuprinse în normele sancționatorii. Astfel, s-ar

¹⁷ A se vedea **M. Duțu**, *Introducere în dreptul penal al mediului (Introduction to Environmental Criminal Law)*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 103 și urm., care mai folosește noțiunea de „prejudiciu adus mediului” și conceptul de „daună ecologică”.

da substanță accesului nelimitat la justiție, ca o garanție a dreptului fundamental la mediu, în completarea demersului administrativ de protecție a mediului, ceea ce ar fi de natură a spori considerabil efectivitatea sancțiunilor, care ar răspunde mai bine specificului ecologic.

De altfel, dreptul mediului nu trebuie să fie numai de acțiune administrativă, fără un real control de legalitate din partea societății civile, dar mai ales al organelor judiciare.

Pentru o mai eficientă sancționare a faptelor grave care aduc atingere mediului, apreciem că este necesar să crească rolul dreptului penal, care trebuie să cuprindă incriminări clare, cuprinzând toate faptele grave, și să fie armonizat cu reglementările din țările dezvoltate, în vederea unei bune cooperării judiciare în acest domeniu.

Dezvoltarea și instituționalizarea dreptului penal al mediului trebuie să aibă în vedere particularitățile ilicitului ecologic, urmărindu-se să fie angajată și răspunderea penală a întreprinderilor (persoanelor juridice), pentru contribuția lor la vătămarea mediului.

Urmare cercetărilor efectuate am constatat că, datorită domeniului vast și diversității valorilor care sunt subscrise noțiunii de *mediu*, există, în diferite acte normative, numeroase incriminări care nu pot fi sistematizate cu ușurință și ale căror sancțiuni nu sunt corelate între ele, în funcție de gradul de pericol social specific fiecărui gen de fapte dăunătoare mediului.

De asemenea, în ciuda multitudinii de incriminări există totuși unele valori importante de mediu care nu sunt apărate prin mijloace de drept penal, întrucât nu au fost adoptate reglementări juridice în anumite domenii, ori acestea nu conțin și incriminări.

Ca urmare, pentru pedepsirea faptelor ce aduc atingeri grave acestor valori, în noul Cod penal ar trebui introduse reglementări specifice, *cu caracter general*, care pot să fie mai ușor cunoscute de către destinatarii legii, ei conștientizând astfel că toate faptele grave, prin care se aduc atingeri mediului, vor fi tratate ca infracțiuni și pedepsite în consecință – ceea ce ar avea un caracter preventiv mai pronunțat, diminuându-se, totodată, riscul ca orice

persoană să vătămă anumite valori aparținând de mediu, fără să știe ori să intuiască faptul că acestea sunt importante și că trebuie protejate.

De asemenea, prin adoptarea acestor incriminări cu caracter general s-ar elimina posibilitatea ca vreo faptă care aduce atingeri semnificative mediului să nu fie pedepsită, în ipoteza inexistenței unor reglementări cu caracter special a domeniului în care se comite fapta, inclusiv a unei incriminări specifice.

O asemenea reglementare cu caracter general, a unei infracțiuni-tip, există de altfel în Codul penal spaniol, care, în art. 325, înglobează într-o singură incriminare, atingerile aduse atmosferei, solului, subsolului și apelor de suprafață, maritime și subterane¹⁸.

Incriminările generale, care vor cuprinde elementele esențiale (cadru) ale oricărei fapte (intenționate sau din culpă) ce trebuie sancționate penal, vor fi subsidiare infracțiunilor de mediu reglementate prin legile ce reglementează diferite domenii de activitate.

Precizăm că incriminările cu caracter general propuse se vor referi la vătămări ale mediului care se produc în afara exercitării atribuțiilor de serviciu, adică vor privi numai subiecții activi necalificați.

Răspunderea funcționarilor care săvârșesc fapte penale împotriva mediului, în realizarea atribuțiilor de serviciu, considerăm că se poate realiza prin completarea unor incriminări existente deja în Codul penal; astfel, la art. 297 alin. 1 C. pen. (abuzul în serviciu) și art. 298 C. pen. (neglijența în serviciu) ar trebui adăugată și „urmarea” constând în vătămarea, de o anumită gravitate, a valorilor de mediu.

Criminalitatea organizată transfrontalieră are și o importantă componentă de mediu, care se suprapune criminalității din fiecare țară, amplificându-i dimensiunile și intensificându-i consecințele, astfel că se impune înăsprirea răspunderii penale pentru faptele care aduc atingeri grave valorilor din acest domeniu, existente pe teritoriile altor state.

Dacă cercetarea majorității faptelor prin care se aduce atingere mediului urmează să rămână

¹⁸ A se vedea **A. M. Estrella**, *El delito ecológico del artículo 325 del Código penal*, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 2009, p. 21 și urm.

în *competența* organelor statale, apreciem că cele care constituie adevărate catastrofe ar trebui să fie de sarcina instanțelor internaționale.

De altfel, avându-se în vedere numărul ridicat al unor asemenea fapte ar fi poate indicat să se înființeze atât instanțe naționale (ori secții) pentru soluționarea litigiilor de mediu, cât și o *instanță internațională specializată*, cu atât mai mult cu cât domeniul mediului prezintă particularități multiple, ceea ce necesită personal judiciar cu înaltă calificare în materie, pentru a avea capacitatea tehnică de a dispune nu numai sancțiuni, ci și măsuri reparatorii pentru mediu¹⁹.

Totodată, considerăm că faptele foarte grave, care produc adevărate catastrofe asupra mediului ar trebui incluse în categoria crimelor internaționale *stricto sensu*, astfel ca cei vinovați de producerea lor să fie pedepsiți de Curtea Penală Internațională.

- Gestionarea *deșeurilor*, astfel încât să nu se altereze mediul, reprezintă o problemă foarte importantă pentru menținerea echilibrului ecologic, cu efecte benefice pentru sănătatea populației din toate regiunile lumii. De aceea, comunitatea internațională, organizațiile regionale și fiecare stat în parte trebuie să găsească cele mai bune măsuri pentru gospodărirea optimă a deșeurilor, tratând fiecare teritoriu cu aceeași grijă, în vederea prevenirii unor fenomene nocive, cum ar fi cele generate de exportul ori abandonarea anumitor deșeuri periculoase în țările care au o legislație mai îngăduitoare, fără restricții clare în materie (de regulă cele mai puțin dezvoltate economic).

În multe cazuri activitățile de export cu deșeuri periculoase este ilegal, astfel că se impune perfecționarea mecanismelor internaționale de protecție a mediului, fiind, de asemenea, necesar ca toate statele să ia măsuri de corelare a legislației în domeniu, în scopul sancționării ferme a unor asemenea fapte dăunătoare pentru echilibrul ecologic și sănătatea oamenilor.

Obiectivul realizării unei *politici comune* în domeniul gestionării deșeurilor – pentru a nu

mai exista abordări diferite, dăunătoare pentru oamenii din anumite regiuni – presupune alinierea permanentă a dreptului statelor, a practicilor și procedurilor administrative de mediu, la ansamblul reglementărilor internaționale universale sau regionale specifice, la principiile și interpretările rezultate din jurisprudența organelor cu atribuții în domeniu, cât și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Urmare cercetării reglementărilor internaționale din domeniul fluxului transfrontalier de deșeuri și a situațiilor cu care se confruntă statele datorită traficului ilicit de deșeuri, considerăm că s-ar impune ca nu numai statele prejudiciate, ci și cele dezvoltate, care sunt mari generatoare de deșeuri, să coopereze în scopul înăsprii legislației în materie.

Pe de altă parte, este necesară perfecționarea mijloacelor tehnice și crearea de noi instalații și tehnologii, astfel încât deșeurile să fie valorificate/eliminate într-un mod ecologic rațional, chiar pe teritoriul statului care le-a produs, limitându-se pe cât posibil păstrarea acestora în depozite perioade îndelungate, ori exportarea lor.

În vederea înlăturării acestor deziderate, în plan internațional și național, inclusiv la nivelul Uniunii Europene, trebuie sporit efortul pentru stabilirea unitară, nediscriminatorie, a regimului deșeurilor, în așa fel încât nicio țară să nu fie afectată datorită efectelor nocive ale acestor produse.

Nu în ultimul rând, poate fi pusă în discuție chiar necesitatea existenței a însuși incriminărilor „generale” (insuficient conturate) de la art. 63 din Legea nr. 211/2011 privind regimul deșeurilor, considerând că poate ar fi suficiente incriminările specifice pentru încălcarea normelor privind gestionarea deșeurilor în fiecare domeniu de activitate, reglementate în acte normative speciale, ceea ce ar ușura precizarea mai exactă a conținutului legal al infracțiunilor și o mai bună interpretare a textelor incriminatorii, în funcție de conținutul celorlalte norme cuprinse în legea respectivă.

De asemenea, s-ar evita concursul de norme penale, unele aspecte fiind incriminate atât prin dispoziții cu caracter general, cât și prin reglementări speciale.

¹⁹ A se vedea **R.G. Paraschiv**, *Mecanisme internaționale de protecție a drepturilor omului*, Ed. Pro Universitaria, București, 2014, p. 240.

• În sinteză, progresele înregistrate pentru asigurarea respectării dreptului fundamental la un mediu sănătos și echilibrat ecologic necesită continuarea eforturilor pentru asigurarea unor condiții corespunzătoare de viață și menținerea echilibrului ecosistemelor naturale. Totodată, în plan procedural este necesar să fie garantate în continuare următoarele drepturi: accesul la informația de mediu, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în materie de mediu; exercitarea acestui ultim drept presupune ca, victimele sau reprezentanții lor să poată acționa în justiție și să solicite repararea prejudiciului ecologic, cât și tragerea la răspundere a celor vinovați, statul având, totodată, obligația de a adopta măsurile legislative privind funcționarea organelor de control necesare pentru garantarea realizării unui asemenea drept.

În vederea realizării dezideratelor arătate, se impun mai multe măsuri, printre care:

- adoptarea de noi instrumente juridice internaționale și perfecționarea reglementărilor interne, care să conțină și principii generale ale răspunderii de mediu;

- reducerea numărului de circumstanțe care înlătură răspunderea pentru fapte ce aduc atingere mediului și identificarea, în vederea sancționării, de noi fapte dăunătoare;

- instituirea regulii privind răspunderea solidară, având în vedere dificultatea decelării, în unele cazuri, a responsabilității subiectelor active, datorită împrejurărilor conexe care cauzează prejudicii asupra mediului;

- stabilirea unor criterii generale de evaluare a prejudiciilor, care să permită o aplicare uniformă, la nivelul statelor, a regimului răspunderii pentru faptele prin care se vatămă mediul;

- o mai bună sistematizare a contravențiilor săvârșite prin vătămarea mediului (inclusiv prin încălcarea regimului deșeurilor), cât și extinderea sistemului contravențional cu privire la alte fapte care nu sunt sancționate în prezent;

- conținutul legal al infracțiunilor prin care se aduce atingere mediului trebuie să fie formulat în așa fel încât să cuprindă toate elementele

necesare pentru o încadrare corectă a faptelor săvârșite în realitate (inclusiv prin încălcarea regimului juridic al deșeurilor), iar normele de trimitere să fie făcute cu adresă exactă, adică să se refere la un anumit text, care să intre în conținutul incriminării incomplete

- inventarierea infracțiunilor prin care se aduce atingere mediului (inclusiv cele privind gestionarea deșeurilor) și înlăturarea cazurilor de dublă incriminare;

- strângerea tuturor infracțiunilor prevăzute în legi speciale, într-o culegere, pentru o mai corectă încadrare juridică a faptelor comise în realitate;

- includerea în Codul penal a unor dispoziții incriminatorii cu caracter general, pentru a se permite pedepsirea faptelor grave care aduc atingere mediului și care nu sunt incriminate în legi speciale;

- instituirea de instanțe interne ori secții specializate pentru a soluționa cauzele care au ca obiect faptele ce aduc atingere mediului, acestea putând să aplice mai bine sancțiunile ce se impun și să dispună cele mai potrivite măsuri privind conservarea mediului;

- înființarea unei instanțe internaționale în domeniu, ori a unei secții în cadrul unei instanțe deja existente, care să judece faptele transfrontaliere cu consecințe grave pentru mediu;

- catastrofele ecologice și alte fapte deosebit de grave care afectează echilibrul ecologic să fie incluse în categoria crimelor internaționale *stricto sensu*, atunci când sunt comise cu intenție;

- înăsprirea sancțiunilor contravenționale și penale, pentru o mai bună prevenire a faptelor prin care se vatămă mediul.

Totodată, constatând existența a numeroase încălcări de la normele de mediu, care se perpetuează, fără a se interveni de către organele îndrituite decât în puține cazuri, considerăm că se impune o mai bună organizare a acestor instituții, stabilirea unui control eficient cu privire la modul cum își îndeplinesc sarcinile, cât și introducerea unor forme de răspundere în sarcina acestora.